

50 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ 50 ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Γεώργιος Πουκαμισάς¹

Ο ΣΤΡΑΒΩΝ συμμετέχει στην αναψηλάφηση μνήμης και στον αναστοχασμό για τα 50 χρόνια της κυπριακής συμφοράς, αποτίει φόρο τιμής στους ηρωικώς πεσόντες τον Ιούλιο και Αύγουστο 1974, αυτούς που αγωνίστηκαν και έπεσαν ευkleώς χωρίς στήριξη από την μητέρα πατρίδα, αυτούς που έσωσαν την Λευκωσία, εις πείσμα των προδοτών που άνοιξαν διάπλατα την πόρτα στον Αττίλα.

Ο ΣΤΡΑΒΩΝ είναι ένωση πολιτών για μελέτη της γεωγραφίας. Επομένως είναι δόκιμο να λεχθεί ότι το αίτημα της Ενώσεως της Κύπρου με την Ελλάδα, ήταν αίτημα ιστορικό, αίτημα εθνικό, το οποίο είχε από τη γένεσή του να αντιμετωπίσει δυσχερίστες γεωγραφικές δυσκολίες. Η τελευταία φορά που η γεωγραφική Ελλάδα και η Κύπρος βρέθηκαν κάτω από την ίδια ελληνίζουσα κρατική στέγη ήταν το έτος 1190, τους χρόνους δηλαδή της Ρωμανίας, της ημετέρας μεσαιωνικής αυτοκρατορίας. Λάβετε υπόψιν ότι και στην αρχαιότητα, η ελληνική (πλην Κιτίου) Κύπρος ήταν σχεδόν συνεχώς υπό την κυριαρχία ή επικυριαρχία του Πέρση βασιλέα, μέχρι την εποχή του Αλεξάνδρου και των διαδόχων αυτού. Είναι άθλος ότι η Βενετία κατόρθωσε να κρατήσει την Κύπρο μέχρι το 1571, αφού οι Ιππότες είχαν εγκαταλείψει την Ρόδο πενήντα χρόνια ενωρίτερα, και αφού ήδη πενήντα χρόνια ενωρίτερα οι Οθωμανοί είχαν εδραιωθεί στον Λεβάντε, την Αίγυπτο και την Βαρβαρία.

Μπροστά στα τεχνάσματα των Βρετανών αποικιοκρατών, στα αντίζοα γεωγραφικά δεδομένα, τις συνθήκες του Ψυχρού Πολέμου, την διογκωμένη περί ασφαλείας αντίληψη της βορείως του Κιλίκιου πελάγους κειμένης Τουρκίας, η ίδρυση κυπριακού κράτους ήταν μονόδρομος για την ασφάλεια και την ευημερία των Ελλήνων Κυπρίων και των συνοίκων τους Τουρκοκυπρίων (: σταδιακά εξισλαμισθέντων γηγενών) του 20% του πληθυσμού της Νήσου. Δυστυχώς, η ανεξαρτησία της Κυπριακής Δημοκρατίας ήταν εξαρχής υποθηκευμένη. Πέραν του καθεστώτος των τριών εγγυητριών δυνάμεων, το Σύνταγμα ήταν δοτό, παραχωρημένο, η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας δεν ίσχυε, επρόκειτο για *suī generis* λειτουργικά (όχι εδαφικά) ομοσπονδιακό κράτος. Η Ελλάς απέτυχε στην διαχείριση της λεπτής αυτής κατάστασης. Ο φόβος της ΕΣΣΔ, η απαρασάλευτη πολιτική της Τουρκίας να εξουδετερώσει μία απειλή, όπως την έβλεπε, στο μαλακό υπογάστριό της («και να μην υπήρχε τουρκοκυπριακή κοινότητα θα έπρεπε να την κατασκευάσουμε», Αχμέτ Νταβούτογλου), η εγγύτητα του Ισραήλ, ήσαν σοβαροί παράγοντες επηρεασμού των κυπριακών πραγμάτων. Οι ευθύνες του Μακαρίου, αποτελούν πταίσματα μπροστά στην προδοτικής κλίμακας ανοησία της Χούντας του Ιωαννίδη και της τότε

¹ Πρόεδρος ε.τ., Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Γεωγραφικών Μελετών Ο ΣΤΡΑΒΩΝ.

στρατιωτικής ηγεσίας. Το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974 άνοιξε τις πύλες της κολάσεως.

Δεν είναι μόνο ο Ιωαννίδης ένοχος. Είναι η στρατιωτική ηγεσία της εποχής, οι στρατηγοί Μπονάνος και Γαλατσάνος, ο ναύαρχος Αραπάκης, ο πτέραρχος Παπανικολάου, ο αφανής «ΠΘ» Ανδρουτσόπουλος, εκείνοι που ανεκάλεσαν τα υποβρύχιά μας στις 23.07.74, ενώ προσήγγιζαν εν καταδύσει τις β.δ. ακτές της Μεγαλονήσου, εκείνοι που δεν άφησαν τελευταία στιγμή τα α/φ F-4 Φάντομ να απογειωθούν από την Κρήτη και να καταστρέψουν το προγεφύρωμα. Εκείνοι που αγνόησαν τις αδιάψευστες προειδοποιήσεις των κλιμακίων πληροφοριών για την επικείμενη τουρκική επίθεση και καθυσύχαζαν εκ του πονηρού τους κατωτέρους τους, «κύριοι, μπορείτε να πάτε για ύπνο», αλλά και εκείνοι που ενώ ε γνώριζαν τα καταχθόνια σχέδια ξένων, δεν άσκησαν την απαιτούμενη πίεση στην Αθήνα και στον νάρκισσο Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Είναι παραποίηση της πραγματικότητας τα περί πολεμικής ανεπάρκειας. Η Ελλάς διέθετε ναυτική και αεροπορική υπεροχή. Ηγεσία δεν διέθετε. Αν δεν είχε εκτραπεί το πείραμα Μαρκεζίνη, απλώς δεν θα είχε ανατραπεί ο Μακάριος, δεν θα είχε δοθεί το πρόσχημα στην έτοιμη από καιρό Τουρκία. Αλλά και ο ρόλος των μεγάλων δυτικών συμμάχων στην ήττα αυτή του Ελληνισμού χρήζει διερεύνησης και αποκάλυψης.

Έκτοτε, η Τουρκία αποκτά ναυτικό αποτύπωμα. Πλησιάζει στη διώρυγα του Σουέζ, το Ισραήλ και την γη των Παλαιστινίων, πιέζει την Συρία και από δυτικά, την Ελληνική Δημοκρατία από νοτιο-ανατολικά. Το Καστελόριζο, βέβαια, σε αντίθεση με τα υπό διαπραγμάτευση στο σχέδιο Άτσεσον (1964), παραμένει ένα ελληνικό προπύργιο στο πέλαγος της Λυκίας, μεσοπέλαγα ανάμεσα στη Ρόδο και την Πάφο.

Η Ελλάδα, δεν έχει άλλη επιλογή παρά να υποστηρίξει πάση δυνάμει την Κυπριακή Δημοκρατία, την διαιώνιση του Ελληνισμού στην Κύπρο, όπου ο Τεύκρος και οι άλλοι ήρωες των Τρωικών κατοίκησαν από το 1200 π.Χ. Η υποχρέωσή μας αυτή, είναι πολιτική και βαθύτατα πολιτισμική. Εμείς δεν επιδιώκουμε την, κατά φαντασίαν της Άγκυρας, περίσφιξη από το νότο. Μονόδρομος είναι η επιβίωση του κυπριακού κράτους και όχι η με οποιαδήποτε ετικέτα αλλοίωση ηη κατάργησή του.

Τα επί μέρους συμφέροντα, εκείνα του βραχέος οριζοντος, της Ελληνικής και της Κυπριακής Δημοκρατίας (ΚΔ) μπορεί να μην συμπίπτουν πάντοτε. Για τα μεγάλα ζητήματα όμως, την αποχώρηση των στρατευμάτων κατοχής, την επανένωση (όχι επανασυγκόλληση), την πολιτική κατεύθυνση της προς ώρας γεωγραφικά ακρωτηριασμένης ΚΔ, δεν χωρεί περιθώριο δυσαρμονίας και παρεξηγήσεων. Πνεύμα ελευθερίας και αδελφότητας πρέπει να διατρέχει τη σχέση των δύο κρατών.

Η Δικτατορία στην Ελλάδα, δεν έπεσε από λαϊκή εξέγερση ούτε από επανάσταση στρατιωτικών, όπως συνέβη την άνοιξη του 1974 στην Πορτογαλία. Κατέρρευσε εσωτερικά, μπροστά στην αδυναμία της Χούντας να χειριστούν τις συνέπειες του δικού τους εγκλήματος της ανατροπής του Μακαρίου.

Στα 50 χρόνια λειτουργίας ελεύθερων πολιτικών θεσμών, η Ελλάδα έχει κάνει βήματα μπροστά. Η ψήφιση του Συντάγματος του 1975 είναι κορυφαίο γεγονός. Η χώρα οπλίστηκε με ένα από τους πλέον αξιόλογους, σε ευρωπαϊκό επίπεδο καταστατικούς χάρτες. Η Βουλή λειτουργεί έκτοτε γενικώς ομαλά, αν και ο αριθμός των εθνικών αντιπροσώπων είναι δυσανάλογα υψηλός. Θα έπρεπε επίσης η προστασία της ελληνικής γλώσσας, να κατοχυρωθεί συνταγματικά.

Στην πάροδο του χρόνου τα πολιτικά ήθη εφθάρησαν. Το μορφωτικό επίπεδο των μελών της Βουλής των Ελλήνων υποχώρησε αισθητά. Οι πολитеυόμενοι εισέρχονται στον στίβο μάλλον χάριν πλουτισμού παρά από διάθεση προσφοράς στην κοινωνία και το έθνος. Ο καταναλωτισμός και ο ευδαιμονισμός κατέλαβαν το σύνολο της κοινωνίας. Ο Έλληνας έστρεψε την πλάτη στα αγαθά της λιτότητας και της δημιουργίας. Η ελληνική οικογένεια συρρικνώθηκε. Παρά την επισήμανση επερχόμενης δημογραφικής καχεξίας, ελάχιστα μέτρα πολιτικής υπέρ της ελληνικής οικογένειας ελήφθησαν.

Η Ελλάδα με τις θυσίες του λαού της, διέθετε μέχρι το έτος 2000 ικανή αποτρεπτική δύναμη έναντι απειλών από το αβέβαιο εξωτερικό περιβάλλον. Ωστόσο, με την είσοδο στην ζώνη του ευρώ και την ομοιόχρονη περίπου ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. - κορυφαίο επίτευγμα της ελληνικής διπλωματίας - σημειώνεται μία σοβαρή κάμψη. Το 2004, με την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα, φαντάζει ως η κορύφωση μιας πορείας που άρχισε το καλοκαίρι του 1974, στα ερείπια της κυπριακής τραγωδίας. Η Ελλάδα κατάφερνε να έχει ΑΕΠ, ίσο με τα 2/3 του αντίστοιχου της Τουρκίας, υψηλότερο δε από όλα μαζί τα κράτη, της βόρειας, βαλκανικής γειτονίας μας.

Μετά το 2004, επικράτησε μία επανάπαυση, μία χαλάρωση. Η αμυντική προσπάθεια ατόνησε, η φροντίδα για την αδελφή Κυπριακή Δημοκρατία ανατέθηκε στις Βρυξέλλες, η Παιδεία υποχώρησε αισθητά, οι θέσεις που καταλαμβάνουν τα ελληνικά ΑΕΙ στην διεθνή αξιολόγηση δεν είναι επίζηλη, η δημοσιονομική σταθερότητα διασαλεύθηκε. Η Ελλάδα, ανέτοιμη, έπεσε στα βράχια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και γρήγορα το δημοσιονομικό έλλειμμα έγινε κρίση χρέους, με όλα όσα ακολούθησαν. Στο εσωτερικό, η πολιτική εξαρτήθηκε όλο και περισσότερο από τις δυνάμεις της οικονομίας. Η προσταγή του Συντάγματος για κοινωνική και εθνική αλληλεγγύη, για τον χαρακτήρα και τη σημασία της Παιδείας στην διαμόρφωση και ανάπτυξη των νεώτερων γενεών έχουν λησμονηθεί. Ο δημογραφικός μαρασμός είναι αδυσώπητη πραγματικότητα, το κράτος ελάχιστα πράττει για την αναχαίτιση της καθοδικής πορείας.

Ο ανορθωτικός αγώνας είναι ανηφορικός, τραχύς. Περισσότερο λείπει μία ενοποιός καθοδηγητική ιδέα, μία κατευθυντήρια γραμμή που θα ενώνει τον ελληνικό λαό προς τα εμπρός, που θα τον οπλίζει με αυτοσεβασμό και αυτοπεποίθηση, που θα επαναχαράσσει στη συλλογική συνείδηση, μακριά από τον ατομισμό και τον δικαιωματισμό, τις αξίες της τιμής, του καθήκοντος, του χρέους, της αλληλεγγύης, της αγάπης για την ελευθερία.

Όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητα, καθώς εσωτερικά μεν υποσκάπτεται το υποκείμενο λαός-έθνος όπως διατυπώνεται στο Σύνταγμα, εξωτερικά δε η Τουρκία μας συμπίεζει στο ζωτικό πεδίο υπάρξεώς μας, την θάλασσα.

Πριν τρία χρόνια, κάναμε απολογισμό των κατορθωμάτων και των απωλειών του έθνους μας στα 200 χρόνια από το 1821 (βλ. «11 κείμενα για το 1821», εκδ. Κασταλία, 2021). Τα ίδια ισχύουν απaráλλακτα σήμερα για τα 50χρονα μιας διακυβέρνησης, αρχικά ελπιδοφόρου, σταδιακά λιγότερο φιλολαϊκής, λιγότερο εθνικής, λιγότερο ευρωπαϊκής.

Να εργαστούμε για να ξαναχτίσουμε την Ελλάδα, να την κάνουμε όχι απλώς «πυλώνα σταθερότητας», αλλά φάρο ανθρωπιάς, παιδείας και πολιτισμού, για να φέρουμε τα παιδιά μας πίσω, για να είμαστε σεβαστοί στους εταίρους και φίλους, και αποτρεπτικοί στους αντιπάλους και επίβουλους.

Αττική, 15 Ιουλίου 2024